

Quan elles anaven a la fàbrica

Obrim els ulls i les orelles i aprenuem a posar-nos a la seva pell. Perquè al cap i a la fi, conèixer-les a elles vol dir conèixer-nos a nosaltres mateixos

Durant molts anys, quan elles anaven a la fàbrica cada matí havien de recórrer un llarg camí. Espardenyes i llum d'oli, que s'apagava amb el mínim cop de vent. A vegades la neu amarava les mitges i glaçava les cames. Però fes el temps que fes tocava enfilat el camí que baixava cap al poble, la fàbrica no perdona i no es podia arribar un minut tard. Sortir cap a la foscor de nit per fixar a l'hora que començava el jornal. En pocs minuts passaven del cant dels rossinyols al mecànic i eixordador anar i venir de les llançadores. El batà, de tant en tant, s'enduia alguna falange. Li deien diable.

Elles s'esperaven als encreuaments del camí per no anar soles. Les noies de les cases veïnes caminaven juntes i es feien companyia. De què devien parlar, quins devien ser els temes que omplien les seves converses? Reien? S'animaven, a la tornada, amb el cansament de tot el dia damunt les espatlles? Les respostes han quedat entaforats a les esquerdes de l'escorça dels pins que emmarquen el camí, preciosa caixa de fusta que no ens en revela el contingut, indesxifrable.

Ja fa algunes generacions, de tot això. Suara les màquines tenen proteccions reglamentàries i també emeten un brunzit constant a molts decibels. Però menys que abans, diuen aquelles que hi entenen, d'aquestes coses. Les contínues i les metxeres són automàtiques i les bobines es posen soles on els toca treballar. No només això ha canviat: anem en cotxe a la fàbrica, i és en les nostres hores d'esbarjo que ens calcem les bames i recorrem voluntàriament aquells senders que abans eren rutina obligada.

Però no vulguem córrer massa. Escoltem el paisatge, aprenuem a llegir la història que hi ha inscrita en cada maó de la paret de les fàbriques, en cada roc de la vora del camí que hi porta. Parlem amb les protagonistes de la història i que d'alguna manera les seves vivències quedin enregistrades. Cada una és única i singular, i cal fer-ho abans no sigui massa tard. Els fils massa prims es trenquen. Recolzem les iniciatives que registren i mantenen viu el què d'altra forma seria sols un record. Teixim les seves vides. Fan una feina immensa i urgent que sovint passem per alt.

La rutina, potser, no ens deixa veure el valor de les dures condicions de la postguerra. Obrim els ulls i les orelles i aprenuem a posar-nos a la seva pell. Perquè al cap i a la fi, conèixer-les a elles vol dir conèixer-nos a nosaltres mateixos. La història de nostra comarca, és a dir, la de la nostra sang, està teixida per dones valentes. Vides sense comoditats que avui en dia ens serien difícils de concebre. Escoltem les seves veus abans només en restin els ecos, esmorteïts pel pas del temps.